

STM:n kansainvälistä ja EU-yhteistyötä koskeva linjaus 2024–2027

Sosiaali- ja terveysministeriön kansainvälistä ja EU-yhteistyötä koskevat linjaukset 2024–2027 ohjaavat ministeriön ja hallinnonalan toimintaa kansainvälisissä ja EU-asioissa. Linjaukset muodostavat strategisen kokonaisuuden ja asettavat prioriteetit, jotka auttavat suuntaamaan ministeriön ja koko konsernin niukkenevat resurssit kustannustehokkaasti Suomen kannalta keskeisimpiin kysymyksiin. Linjaukset painottavat ennakoivaa, horisontaalisesti koherenttia vaikuttamista.

Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) ja valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mukaan kukin ministeriö käsittelee oman toimialansa kansainväliset asiat. Sosiaali- ja terveysministeriö käsittelee toimialaansa kuuluvat valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet sekä EU:ssa päätettävät asiat. Ministeriö osallistuu tiiviisti keskeisten poikkihallinnollisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja niiden kehittämiseen liittyvien asioiden käsittelyyn. Ministeriö huomioi kaikessa kansallisen lainsäädännön valmistelussa EU-oikeuden sekä yleisen kansainvälisen oikeuden velvoitteet.

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla on Suomen kannanmuodostus ja edustautuminen useissa kansainvälisissä järjestöissä oman toimialansa osalta. Ministeriön keskeisimpiä vastuita globaalitasolla ovat WHO, YK:n sosiaalisen kehityksen toimikunta CSocD, YK:n naisten asema -toimikunta CSW, YK:n huumausainetoimikunta, ILO, UNAIDS, Kansainvälinen rokoteinstituutti IVI ja YK:n sosiaalisen kehityksen tutkimuslaitos UNRISD. Alueellisella tasolla ministeriön yhteistyökumppaneita ovat EU:n lisäksi, Euroopan neuvosto, Pohjoismaiden ministerineuvosto, Barentsin Euroarktinen neuvosto, EU:n pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö, Itämeren valtioiden neuvosto (CBSS), WHO/EURO sekä European Observatory on Health Systems and Policies. Muita keskeisiä yhteistyökumppaneitamme ovat mm. OECD, Epidemiavalmius- ja innovaatiokoalitio CEPI ja Naton resilienssikomitean alainen terveysalaryhmä Joint Health Group.

Toimintaympäristö voimakkaassa muutoksessa

Globaalissa kehityksessä on tietyiltä osin tapahtunut edistymistä. Esimerkiksi elinajan-odote kehittyvissä maissa on kasvanut ja äiti-lapsikuolleisuus vähentynyt. Kansainvälinen toimintaympäristö on kuitenkin isojen muutosten edessä ja kansainvälisen yhteistyön haasteet ovat merkittäviä. Kansain-välistä politiikkaa leimaa ennakoimattomuus. Suurvaltaristiriidat ovat kärjistyneet, kansainvälinen sopiminen on entistä vaikeampaa, kehityserot kasvavat ja kestävä kehitys ottaa taka-askelia. Jako-linjat globaalin pohjoisen ja etelän välillä ovat kasvaneet mm. pandemian aikana koetun epätasa-arvoisuuden myötä. Monet kehittyvät maat ovat menettäneet luottamuksensa kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään, sillä se koetaan epäreiluna ja länsikeskeisenä. Venäjän laitton hyökkäyssota Ukrainaan on vaikuttanut EU:n ja sen liittolaisten ja Venäjän välisen jatkuvan jännityksen kautta voimakkaasti kansainvälisten järjestöjen toimintaan vaikeuttaen päätöksentekoa.

Globaalista näkökulmasta universaaleina pitämämme arvot, kuten demokratia ja avoimuus sekä ihmisoikeudet, eivät enää etene totuttuun tapaan. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten ja tyttöjen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustus on kasvanut. Globaalin monenkeskisen yhteistyön haasteet, protektionismin kasvaminen ja Euroopan aseman heikkeneminen ovat ajalle leimaavia tekijöitä. EU:n on pystyttävä vastaamaan suuriin rakenteellisiin haasteisiin ml. EU:n laajentuminen, joka voi vaikuttaa merkittävästi EU:n toimintaan. Digitalisaatio muuttaa tapaamme toimia ennennäkemättömällä vauhdilla sisältäen haasteita mutta myös suuria mahdollisuuksia. Terveysturvallisuusriskit ml. mikrobilääkeresistenssin kasvaminen vaikuttavat terveysjärjestelmien toimintakykyyn.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin ovat nousseet kansainvälisen yhteistyön agendalle. Lisääntyneet sään ääri-ilmiöt sekä biodiversiteetin ja ekosysteemin heikkeneminen vaikuttavat kasvavassa määrin ihmisten elämään, toimeentuloon, tasa-arvoon, hyvinvointiin, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen sekä terveysjärjestelmien kestävyteen.

Toimivat sosiaali- ja terveysjärjestelmät ovat keskeisiä yhteiskuntien vakauden, kestävän kehityksen, väestön hyvinvoinnin sekä terveysturvallisuuden kannalta. Väestön hyvinvoinnin sekä tuottavuuden, talouskasvun ja makrotalouden vakauden toisiaan tukeva luonne on merkittävä kestävän kehityksen elementti niin matalan kuin korkean tulotason maissa.

STM:n toimintatapa ja prioriteetit

STM toimii aktiivisesti sekä EU:ssa että maailmanlaajuisesti ja otamme huomioon toiminnassamme kansainväliset veloitteemme. STM fokusoi resurssiensa käytön EU- ja kv-asioidissa ennen kaikkea nyt asetettavien prioriteettien edistämiseen huomioiden kuitenkin myös veloitteet, jotka syntyvät mm. jäsenyyksistä kv. järjestöissä sekä sektoria suoraan tai välillisesti koskevan EU-lainsäädännön valmistelusta.

Tavoitteiden saavuttamiseksi kehitetään edelleen ministeriön sisäistä valmistelua ja tuetaan ministeriön johdon ja asiantuntijoiden kansainvälisen osaamisen vahvistamista. Koko konsernin panos ja konsernissa olevan osaamisen hyödyntäminen kansainvälisissä ja EU-asioissa on vaikuttamisen kannalta tärkeää. Pienen maan vaikuttamisen vahvuus perustuu kumppanuuksien muodostamiseen sekä oikea-aikaiseen ja hyvin valmisteltuun laaja-alaiseen vaikuttamiseen. On keskeisen tärkeää vaikuttaa jo siinä vaiheessa, kun politiikkalinjauksia tai ehdotuksia vielä valmistellaan ts. panostaa ennakkovaikuttamiseen. Perustellut argumentit, tieteellinen näyttö ja yhdenmukainen toiminta kai-kissa kansainvälisen ja EU-toiminnan valmistelun vaiheissa ovat tulosten ja resurssien kustannustehokkaan käytön kannalta keskeisiä.

Ministeriö edistää kv. järjestöjen hyvää hallintoa ja rahoituksen parempaa ennakoitavuutta. STM korostaa EU:ta globaalitoimintansa keskeisenä viitekehyksenä. Ministeriö painottaa läheistä yhteistyötä pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa sekä etsii aktiivisesti kumppanuuksia myös laajemmin saman mielisten maiden kanssa teemakohtaisesti. Ministeriö vaikuttaa tehokkaasti hyvin valmistelluilla ja koordinoituilla kannoilla eri kansainvälisissä yhteyksissä, huomioimalla kokonaisuuden myös yksittäisissä asioissa, sekä strategisella ennakkovaikuttamisella.

Ministeriön prioriteetteja EU- ja kansainvälisessä yhteistyössä vuosina 2024–2027 ovat:

- Kokonaisturvallisuus ja resilienssi
- Hyvinvointitalous
- Sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet
- Terveiden ja sosiaalisen suojelun universaali kattavuus
- Digitalisaatio

Toiminnan painopisteet

1) Kokonaisturvallisuus ja resilienssi

- STM korostaa kriinkestävien terveysjärjestelmien, perusterveydenhuollon sekä köyhyyttä torjuvan ja osallisuutta vahvistavan sosiaalisen suojelun merkitystä resilienssille, yhteiskuntien vakaudelle, keskinäiselle luottamukselle ja kokonaisturvallisuudelle.
- STM pitää tärkeänä sekä kansainvälistä yhteistyötä että jokaisen maan velvollisuutta varautua, ehkäistä, havaita ja vastata terveysuhkiin.
- STM osallistuu ja vaikuttaa toimiin, joilla pyritään ehkäisemään ja hillitsemään ilmastonmuutoksen vaikutuksia terveyteen sekä sosiaali- ja terveysjärjestelmiin, ottaen huomioon myös ilmastonmuutoksen sukupuoli- ja mielenterveysvaikutukset.

Normaaliaikoina toteutetut ihmisten terveyttä ja hyvinvointia tukevat sekä köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäisevät politiikkatoimet ja rakenteet vahvistavat resilienssiä ts. yhteiskunnallista vakautta, luottamusta ja kriinkestävyyttä sekä kansalaisten ja järjestelmien kykyä sopeutua ja vastata muutoksiin ja kriiseihin sekä palautua kriiseistä joustavasti takaisin tavalliseen yhteiskuntajärjestykseen. Sosiaali- ja terveysjärjestelmien vahvistaminen, erityisesti painottuen perusterveydenhuoltoon, on edellytys tuleviin pandemioihin vastaamiseksi. Kaikkien maiden, erityisesti kehittyvien maiden valmiutta ehkäistä, havaita ja vastata kansallisiin ja rajat ylittäviin terveysuhkiin tulee vahvistaa poikkisektoraalisessa kansainvälisessä yhteistyössä. Terveystenhuollon henkilöstön riittävyys ja ihmisten henkinen resilienssi ovat nousseet tärkeiksi pitkittyneisiin kriiseihin vastaamisessa.

STM pysyttäytyy eturintamassa ja pilottina, kun terveysjärjestelmien suorituskyvyn (HSPA) ja resilienssin mittaamismenetelmiä ja vertailuja kehitetään kansainvälisenä yhteistyönä.

Myös EU:n toimia varautumisen ja valmiuden osalta tulee vahvistaa kokonaisturvallisuuden näkökulma huomioiden. Suomi pitää EU:n globaalin roolin ja vaikutusvallan vahvistamista välttämättömänä ja haluaa kehittää Euroopan unionista entistä vaikuttavamman globaalin toimijan.

STM pitää tärkeänä, että lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden, verikudossolutuotteiden ja materiaalien saatavuus varmistetaan sekä normaali- että kriisiaikoina. EU:n avoin strateginen autonomia ja globaali rooli tulee nähdä tasapainossa. EU:n on vähennettävä haitallisia riippuvuuksia, etsittävä uusia kumppaneita ja vahvistettava omaa tuotantokapasiteettiaan

kriittisissä materiaaleissa, kuten rokotteissa, lääkkeissä, lääkinnällisissä laitteissa sekä niihin tarvittavissa raaka-aineissa. Samalla EU:n on tärkeää edistää lääkkeiden ja rokotteiden alueellista valmistuskapasiteettia, mm. yhteistyössä Afrikan Unionin kanssa, kehitysmaiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi. Mikrobilääkeresistenssitilanne on vakava ja maiden rajat ylittävä globaali ongelma, joka asettaa ihmiset merkittävään riskiin kaikkialla. Kansainvälinen yhteistyö globaalin mikrobilääkeresistenssitilanteen parantamiseksi on keskeistä kokonaisturvallisuuden vahvistamisessa.

One Health -lähestymistapa huomioi ihmisten, eläinten ja ympäristön terveyden yhteydet, ml. mikrobilääkeresistenssin, biodiversiteetin, ruokaturvan sekä ilmastonmuutoksen. Köyhyys uhkaa terveyttä ja terveysturvallisuutta kaikkialla ja vaikuttaa mm. zoonoosien kehittymiseen. Ilmastonmuutos on WHO:n mukaan suurin yksittäinen uhka globaalille terveydelle ja köyhyyden vähentämiselle. Se lisää tauteja, vaikeuttaa universaalien terveysturvallisuuden saavuttamista ja aiheuttaa joka vuosi 250 000 ylimääräistä kuolemaa. Pahimmillaan ilmastonmuutos vahvistaa epätasa-arvoa ja eriarvoisuutta niin maiden välillä kuin maiden sisällä. STM katsoo, että ilmastonmuutoksen vaikutukset

suorasti ja epäsuorasti ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin, sukupuolten tasa-arvoon sekä terveysjärjestelmiin vaativat toimia.

2) Hyvinvointitalous

- STM edistää vakaaseen ja kestäväan talouspolitiikkaan perustuvaa hyvinvointitaloutta horisontaalisesti kv. ja EU-vaikuttamisessaan.
- STM edistää vaikuttavia ja tehokkaita hyvinvointipoliittisia toimia ja hyvinvointia tukevia rakenteita, jotka tukevat talouskasvua, tuottavuutta ja makrotalouden vauhtia.
- STM vaikuttaa taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden tasapainon vahvistamiseksi kansainvälisessä ja EU-vaikuttamisessa.

Hyvinvointitalous perustuu vakaaseen ja kestäväan talouspolitiikkaan. Hyvinvointitalous on horisontaalinen toimintamalli, joka pohjautuu eri politiikanalojen väliseen monialaiseen yhteistyöhön ja korostaa talous- ja hyvinvointipoliittikkojen toisiaan vahvistavaa luonnetta. Tähtäyksinä on taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden tasapaino, joka kytkee hyvinvointitalouden Agenda 2030:een ja kestäväan kehityksen päämääriin.

Hyvinvointitalous painottaa tehokkaiden ja vaikuttavien politiikkatoimien ja hyvinvointia tukevien rakenteiden merkitystä vahvistaa työllisyyttä ja kestäväan talouskasvua. Ihmisten

hyvä työ- ja toimintakyky, koulutus, osaaminen ja tasa-arvo edistävät talouskasvua sekä parantavat tuottavuutta. Sosiaali- ja terveyssektorin, ml. työturvallisuus ja –terveys, preventiivisillä toimilla sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävillä toimilla voidaan merkittävästi vahvistaa julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä.

Yksi hyvinvointitalouden keskeisistä osista on hoivatalous. Hoivatalouden rakenteilla on merkittävä vaikutus sukupuolten tasa-arvoon ja naisten työmarkkina-aseman vahvistumiseen sekä laajemmin kansantalouden tuottavuuteen, kilpailukykyyn ja kestävyteen.

Hyvinvointitalous oli yksi Suomen EU-puheenjohtajakauden 2019 prioriteeteista. Poikkiallinnollisesti vuosina 2018–2019 valmisteltujen neuvostopäätelmien keskeinen viesti on, että hyvinvointi on tärkeää EU:n talouskasvulle, tuottavuudelle, julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydelle sekä yhteiskunnan vakaudelle. Hyväksytyjen neuvoston päätelmien linjausten mukaisesti Suomi pitää tärkeänä, että uusi komissio jatkaa hyvinvointitalouden ja EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamista mm. eurooppalaisen ohjausjakson sosiaalista ulottuvuutta kehittämällä.

Mielenterveyden edistämällä on vahva yhteys hyvinvointitalouteen ja resilienssiin. Suomi tukee mielenterveyden kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa lähtökohtana on mielenterveyden edistäminen yli sektorirajojen.

Suomi tekee yhteistyötä WHO:n kanssa terveyden ja talouden kaksisuuntaisen vaikutussuhteen huomioimisen parantamiseksi sekä alueellisella että globaalilla tasolla. Suomen johdolla WHO:n yleiskokouksen hyväksyttäväksi tulee talous- ja terveysaiheinen päätöslauselma, jolla pyydetään WHO:ta laatimaan teemasta toimintasuunnitelma. Hyvinvointitalous on kärkiteemana työssä, jolla Suomi vaikuttaa YK:n Social Summit 2025:n valmisteluihin mm. CSocD:n, WHO:n, ILO:n ja UNRISD:n kautta.

Vaikutusarviointien tueksi on tärkeää kehittää työkaluja, joilla voidaan mitata, miten hyvinvointipolitiikka vaikuttaa talouteen sekä miten talouden päätökset vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin sekä eriarvoisuuteen väestöryhmien ja alueiden välillä. STM seuraa, tukee ja hyödyntää OECD:n ja YK:n tilastokomitean työtä hyvinvointitalouden arviointityökalujen kehittämiseksi.

Suomalainen hyvinvointimalli on menestystarina, joka herättää paljon kiinnostusta YK:ssa, EU:ssa ja kansainvälisillä markkinoilla. Suomi on yksi maailman johtavista maista kestäväen hyvinvoinnin alalla.

3) Sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet

- STM edistää YK:n ihmisoikeussopimuksissa määriteltyjen ihmisoikeuksien toteutumista. STM:n työssä erityisen merkityksellisiä ovat ns. taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset ihmisoikeudet (ns. TSS-oikeudet) ml. oikeus terveyteen ja sosiaaliseen suojeluun.
- STM ajaa ja puolustaa sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen sekä seksuaali- ja suku-puolivähemmistöjen oikeuksia. Sukupuolten tasa-arvoa edistetään erityis-toimin ja sukupuolinäkökulma otetaan osaksi kaikkea päätöksentekoa ja valmistelua.
- STM edistää yhdenvertaisuutta ja huomioi haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt.

Sukupuolten tasa-arvon, naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustus on kasvanut EU:ssa ja globaalisti. Suomi edistää sukupuolten tasa-arvoa ja naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti kaikessa kansainvälisessä toiminnassaan. Suomi jatkaa sukupuolten tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien, ml. seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja –oikeuksien, sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä. Suomi torjuu sukupuolten tasa-arvon ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien heikentämistä.

Suomi sisällyttää sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat läpileikkaavasti kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräaikaisraportointiin ja YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteiden toteuttamiseen. Kansainvälinen sopimusjärjestelmä ja ihmisoikeusvelvoitteet ovat tärkeä perusta sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi sekä kansallisesti että globaalilla tasolla. On tärkeää tukea niitä, samoin kuin sukupuolten tasa-arvoa koskevan erillistavoitteen (SDG 5) toimeenpanoa ja seuranta.

Suomi on aloitteellinen ja edistää EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen oikeuksia ja ihmisoikeuksia. Keskeisiä teemoja ovat mm: työelämän tasa-arvo, ml. palkkatasa-arvo, hoiva ja sen tasa-arvoinen jakaminen, sukupuolistuneen väkivallan torjunta sekä päätöksenteon tasa-arvo. Sukupuolinäkökulman vahvistamiseen ja sukupuolitietoisien budjetointiin liittyvien rakenteiden vahvistaminen on niin ikään olennaista.

Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta, erityisesti lasten houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin netissä ja sosiaalisen median avulla on hälyttävästi kasvanut maailmanlaajuisesti.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa toimimaan laajassa yhteistyössä lasten oikeuksia edistäen.

Suomi edistää yhdenvertaisuutta ja huomioi haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisessä ja EU-yhteistyössä vammaisten oikeuksien edistämiseksi. YK:n vammaisyleissopimuksen veloitteet tulee huomioida vaikuttamisessa, valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisen tärkeää on, että julkinen valta tarjoaa vammaisten ihmisten omille järjestöille oikeuden ja mahdollisuuden tuoda oma panoksensa ja osaamisensa yhteiskunnan kehittämiseen niin, että kaikkien osallisuus varmistuu. Tätä periaatetta on pantava toimeen myös kriisitilanteissa. Suomi tukee kansainvälisissä järjestöissä ja EU:ssa tehtävää romanien oikeuksien edistämistyötä.

4) Terveiden ja sosiaalisen suojelun universaali kattavuus

- STM tukee kestävän kehityksen agendan tavoitteita terveyden ja sosiaalisen suojelun universaalista kattavuudesta ihmisoikeutena.
- STM painottaa perustason palveluita (ml. SRHR), jotka vähentävät eriarvoisuutta ja köyhyyttä sekä vahvistavat yhteiskunnallista vakautta ja kehitysedellytyksiä. Ne vahvistavat myös yhteiskuntien ja kansalaisten resilienssiä ts. valmiutta sopeutua muutoksiin ja vastata kriiseihin ml. terveysturvallisuuteen liittyvät kriisit.
- STM jatkaa terveys kaikissa politiikoissa -periaatteen edistämistä.

Koko väestön kattava sosiaalinen suojelu, ml. laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut, on tehokas keino vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta ja syrjäytymistä ja tuoda kaikkien ihmisten panokset kansantalouden ja kansakunnan rakentamiseen. STM tukee kestävän kehityksen agendan tavoitteita terveyden ja sosiaalisen suojelun universaalista kattavuudesta (UHC ja USP) ihmisoikeutena. Kestävän kehityksen tavoitteina on ihmisten universaali pääsy tarpeellisiin hyvinvointia tukeviin, terveyttä edistäviin ja suojeleviin, sairauksia ehkäiseviin palveluihin ilman, että palvelujen käytöstä aiheutuu heille kohtuutonta taloudellista taakkaa.

Keskeistä on painottaa perustason palveluita (ml. SRHR), jotka vähentävät eriarvoisuutta ja köyhyyttä sekä vahvistavat yhteiskunnallista vakautta ja kehitysedellytyksiä. Ne vahvistavat myös yhteiskuntien ja kansalaisten resilienssiä ts. valmiutta sopeutua muutoksiin ja vastata kriiseihin sekä palautua niistä. Tämä on keskeistä mm. pandemioiden aiheuttamiin kriiseihin vastattaessa.

Terveys ja hyvinvointi ovat monien tekijöiden summa. Terveys kaikissa politiikoissa -periaatteen (HIAP) mukaisesti yhteiskunnan kaikilla sektoreilla ja tasoilla voidaan tehdä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä valintoja. Suomi toi käsitteen EU- ja globaaliareenoille v. 2006. STM jatkaa periaatteen edistämistä.

STM:n vastuulla olevilla kv- ja EU-foorumeilla on tärkeää edistää yllä mainittuja teemoja ja osallistua globaalin ja alueellisen kehityksen tukemiseen asiantuntijapanoksen kautta. STM:n rahallinen panos eri kv. foorumeilla koostuu lähes yksinomaan Suomen jäsenmaksun suorittamisesta. Ns. korvamerkittyä eli kansainvälisten järjestöjen tiettyjä politiikkatoimia tukevaa rahoitusta ei STM:llä juurikaan ole millään sen vastuulla olevalla sektorilla.

Suomen aktiivinen panos erityisesti YK-rakenteessa on tärkeää. Vaikka kestävän kehityksen sosiaalisen ulottuvuuden SDG-tavoitteissa on pitkällä aikajänteellä tapahtunut edistystä ovat haasteet tällä hetkellä suuria. Pandemian tuoman lisätaakan jälkeen nykyisessä maailmantilanteessa kestävän kehityksen tavoitteiden, ml. terveyttä ja hyvinvointia koskevan (SDG 3) tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2030 on vaakalaudalla johtuen moninaista rinnakkaisista kriiseistä. UHC- ja USP-tavoitteiden saavuttamisen keskeisenä haasteena on eriarvoisuus: arviolta 3,5 miljardia ihmistä, eli vähän alle puolet maailman väestöstä kärsii puutteellisesta pääsystä välttämättömiin terveyspalveluihin. Noin 2 miljardia ihmistä on katastrofaalisten tai köyhdyttävien terveysmenojen edessä. Maa-ilman terveysjärjestö WHO suosittelee terveysjärjestelmien uudistamista keskittymällä perusterveydenhuoltoon. Suurin osa (90 %) keskeisistä UHC-toimista voidaan toteuttaa perusterveydenhuollon lähestymistavalla.

5) Digitalisaatio

- STM jatkaa aktiivista vaikuttamista EU- ja globaaliareenoilla datatalouden ja digitaalisen transformaation sektoreilla.
- STM hyödyntää toiminnassaan Suomen asemaa ainutlaatuisten tietovarantojen maana ja terveystietojen sääntelyn edelläkävijänä samoin kuin houkuttelevana teknologioiden ja lääkkeiden kehitysalustana ja kauppakumppanina.

Suomi on jo pitkään ollut terveystietojen ensiökäytön edelläkävijä, jonka asiantuntijaroolin ja vaikuttavuuden ylläpito digitaalisen transformaation edistämiseksi on oleellista globaalissa ja EU-kontekstissa. Ensiökäytön alueella Suomen osallistuminen painottuu tiedon yhteentoimivuuden ja kansalaisten osallisuuden vahvistamiseen.

STM jatkaa ensio- ja toisiokäyttöön liittyvää aktiivista EU-yhteistyötä ja -vaikuttamista sekä EU:n genomisääntelyyn sekä genomitietojen liikkuvuuteen ja käyttöön liittyvää yhteistyötä. Suomi jatkaa aktiivista yhteistyötä WHO:ssa digitalisaatio- ja innovaatiokysymyksiin liittyen. STM on tukenut WHO:n innovaatiokeskuksen toimintaa Genevessä. YK:n pääsihteerin digi- ja tekoälytieläkartan toimeenpanossa Suomi osallistuu useaan tekoälyn hyödyntämiseen liittyvään hankkeeseen.

STM:n tavoitteena on vaikuttaa datan – erityisesti terveystietojen ja genomitietojen – regulaatioon ja hyödyntämiseen EU- ja globaalitasolla sekä tekoälyn sääntelyyn perusoikeuksia ja –vapauksia kunnioittavalla tavalla, jossa EU on edelläkävijänä globaalisti. Ulko- ja turvallisuuspoliittisesti on merkitystä sillä, minkä maalaisilla ja minkälaiseen sääntelyyn pohjautuvilla teknologisilla ratkaisuilla kehittyvien maiden terveystietojärjestelmiä vahvistetaan. Digitalisaatiolla on toisaalta myös kehityspolitiikan näkökulmasta mahdollisuuksia edistää kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten pääsyä sosiaali- ja terveystietopalvelujen piiriin. Työn lähtökohtina ovat digitaalinen osallisuus ja yhdenvertaisuus.

Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian mukaisesti tavoitteena on edelleen parantaa Suomen asemaa kansainvälisesti tunnettuna terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan, investointien ja uuden liiketoiminnan edelläkävijänä. Terveysala on kokonaisuudessaan yksi maailman nopeimmin kasvavista toimialoista. Valtioilla ja julkisella sektorilla on merkittävä rooli liiketoimintaympäristön määrittelyssä erityisesti Euroopassa ja Aasiassa. Suomella on maine korkean teknologian ja digitalisaatio-asteen sekä kattavien tietovarantojen ja terveystietojen hyödyntämisen maana.

Suomi tukee digitalisaation vahvistamista sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisessa sekä henkilöiden liikkuvuuden helpottamisessa Euroopan alueella. Tämä on osa laajempaa tavoitetta edistää digitaalista siirtymää, vähentää hallinnollista taakkaa sekä parantaa sisämarkkinoiden toimivuutta ja Euroopan talouden kilpailukykyä.

Suomen kilpailukyky rakentuu erikoistumisen ja korkean osaamisen lisäksi kansainvälisen yhteistyön varaan. Strateginen yhteistyö kolmansien maiden kanssa on myös merkittävä mahdollisuus Suomelle. Esimerkiksi ikääntymiseen liittyvät teknologiset innovaatiot, tautien varhaisempi diagnostiikka, yksilöllistetty lääketiede ja palvelukokonaisuuksien hallinnan kehittäminen tarjoavat luontaisen rajapinnan monien maiden kanssa. Kehittyvien maiden vauhdilla kasvavat terveystietomarkkinat on hyvä huomioida terveysalan TKI-toiminnassa ja vienninedistämisenä Afrikassa, Aasiassa ja Etelä-Amerikassa (G7, G20-sitoumukset) ja EU:n Global Gateway –ohjelmassa.